

INSTITUTUL NAȚIONAL AL JUSTIȚIEI

*Anexa nr. 7
la Hotărârea Consiliului INJ
nr. 19/1 din 1 noiembrie 2024*

CURRICULUM
la disciplina

**„METODICA INVESTIGĂRII INFRAȚIUNILOR CONTRA FAMILIEI ȘI
MINORILOR”**
(candidați la funcția de procuror)

AUTOR:
Mariana GORNEA
Procuror, formator INJ

AVIZAT _____
Șefa Direcției instruire și
cercetare,
Ecaterina POPA

CHIȘINĂU, 2024

I. PRELIMINARII

Infracțiunile contra familiei și minorilor reprezintă faptele prejudiciabile care aduc atingere relațiilor sociale legate de conviețuirea în cadrul familiei și dezvoltarea copilului și implică o multitudine de aspecte de diferit ordin, fie juridic sau practic. Delimitarea acestui subgrup de infracțiuni de alte categorii juridice este un exercițiu necesar în vederea asigurării unei aplicări corecte a normelor materiale și asigurarea unei practici judiciare uniforme. Confuziile care pot să apară ca efect al similitudinii infracțiunilor contra familiei în raport cu alte categorii juridice pot provoca serioase erori de calificare. Din aceste considerente, elementele comparative în cazul analizei în antiteză a infracțiunilor contra familiei, raportate la alte fapte prejudiciabile, sunt inerente pentru stabilirea corelației și delimitării clare dintre acestea.

Prezintă interes determinarea deosebirilor dintre infracțiunile contra familiei și minorilor de alte fapte prejudiciabile constatate prin legea penală.

Odată cu ratificarea tratatelor internaționale privind drepturile omului, Republica Moldova și-a asumat obligații juridice de a asigura și proteja drepturile tuturor persoanelor aflate pe teritoriul sau sub jurisdicția lor, inclusiv de a preveni și sancționa violența bazată pe gen.¹ În acest sens, trebuie să fie luate măsurile corespunzătoare – după caz, combaterea violenței bazată pe gen, asigurarea protecției eficiente, stabilirea serviciilor de suport și asistență pentru victime, formarea profesioniștilor.

Prin urmare, Statul are obligația pozitivă, în primul rând, de a adopta norme de drept penal și procesual, pentru pedepsirea violenței în familie și față de copii, de a urmări implementarea riguroasă în practică a acestor legi pentru a asigura o protecție eficientă victimelor.

Referitor la implementarea în practică a prevederilor legale, într-un șir de hotărâri, Curtea Europeană pentru Drepturile Omului a reiterat *obligația Statelor de a efectua o investigare „eficientă” cu privire la cazurile de violență în familie*, chiar și în cazul când victimele își retrag ulterior plângerea.²

Pentru ca o investigare să fie apreciată ca „eficientă”, autoritățile trebuie să acționeze cu promptitudine și suficientă diligență, astfel încât investigarea să conducă la stabilirea circumstanțelor cauzei și la identificarea și pedepsirea celor responsabili. Rezultatul final trebuie să fie repunerea în drepturi a victimelor violenței în familie și repararea prejudiciilor.

Infracțiuni contra minorilor sunt considerate acțiunile sau inacțiunile prejudiciabile prevăzute de legea penală care atentează la dezvoltarea fizică, intelectuală, morală, spirituală și sănătoasă normală a minorilor, săvârșite cu intenție directă, contrar intereselor minorilor.

La compartimentul privind infracțiunile de abuz și exploatare sexuală on-line a copiilor, urmează a fi trecute în revistă toate infracțiunile din Codul penal pe domeniul discutat, în special cele care au fost aliniate la convențiile internaționale inclusiv cele de la Lanzarote - Convenția Consiliului Europei privind protecția copiilor împotriva exploatării și a abuzurilor sexuale și Budapesta - Convenția Consiliului Europei privind criminalitatea informatică.

În context, reflectarea normelor penale naționale cu prevederile actelor internaționale permite practicienilor de a utiliza prevederile convențiilor internaționale, a rapoartelor și comentariilor explicative la aceste convenții în abordarea fiecărei infracțiuni, asistarea și suportul victimelor, metodele de cooperare internațională în materie ș.a.m.d. Astfel, drept acțiuni de abuz sexual asupra copilului, în care, de regulă, se utilizează tehnologiile informaționale, pot fi distinse următoarele: răspândirea, distribuirea și posesia de material ce conține abuz sexual asupra copilului, expunerea organelor sexuale ale copiilor în scopuri sexuale; prezentarea

¹ Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, Istanbul, 11.V.2011

² A se vedea: *CAUZA B. versus REPUBLICA MOLDOVA, Cererea nr. 61382/09, Hotărârea finală din 16.10.2013*

materialelor pornografice copiilor;acostarea copiilor în scopuri sexuale (art. 23 al Convenției de la Lanzarote) menținerea unei conversații de natură sexuală având drept scop abuzul sexual.

Cea mai gravă formă a exploatării sexuale a copiilor este traficul de copii.

Percepția fenomenului scoaterii ilegale a copiilor din țară este însoțită de numeroase acte și fapte, ce determină organele de drept să acționeze pentru cunoașterea și combaterea acestuia. Investigarea cauzelor penale de categoria respectivă de infracțiuni poartă de asemenea un caracter specific și nu poate fi efectuată după același șablon ca în cazul infracțiunilor cu caracter general. Aspectul specific al acestor investigații este determinat de părțile implicate în el – copiii și părinții acestora.

Studiul acestei discipline este deopotrivă necesar și util pentru audienți, constituind un esențial ajutor pentru formarea deprinderilor la administrarea probatoriului, elaborarea tacticii efectuării anumitor acțiuni procesuale și metodelor de cercetare a infracțiunilor contra familiei și minorilor, rolul principal al procurorului în cadrul urmăririi penale, rezultat din atribuțiile lui procesuale.

Din aceste considerente, în prezentul curriculum este acordată suficientă atenție nu doar ideii de acumulare a cunoștințelor teoretice, dar și celei de formare a abilităților tipice domeniului de activitate, precum și a capacității de a transfera cunoștințele teoretice și abilitățile practice în situații nestandarde.

Instruirea în domeniul nominalizat va scoate în relief valorificarea potențialului fiecărui audient la o gândire analitică și de sinteză necesară în cadrul exercitării urmăririi penale.

Curriculum-ul în baza căruia se vor petrece activitățile este elaborat în baza legislației procesual-penale în vigoare a Republicii Moldova, a doctrinei juridice de specialitate, a practicii judiciare, fapt care va permite viitorilor procurori să-și completeze și să-și aprofundeze cunoștințele teoretice cu abilități practice.

II. PRINCIPALELE OBIECTIVE ȘI COMPETENȚE

Prin studiul disciplinei, audientul va obține următoarele competențe:

La nivel de cunoaștere și înțelegere:

- să identifice elementele infracțiunilor contra familiei și minorilor, în funcție de tipologia infracțiunilor din această categorie;
- să determine normele penale aplicabile pentru calificarea infracțiunilor contra familiei și minorilor;
- să explice calificarea infracțiunii pe diferite categorii de infracțiuni;
- să identifice subiecții speciali – membri ai familiei;
- să cunoască procedee și metode tactice privind tehnici speciale de administrare a probelor în procesul penal;
- să determine jurisprudența instanțelor naționale și internaționale aplicabilă unor spețe concrete, pentru aplicarea uniformă a legislației;
- elementele de probă. Administrarea și evaluarea probelor

La nivel de aplicare:

- să identifice soluții concrete pentru problemele de ordin practic vizând efectuarea acțiunilor procesuale în scopul administrării mijloacelor de probă în procesul penal, ținând cont de particularitățile infracțiunilor privind viața sexuală;
- să utilizeze mijloace tehnice speciale la efectuarea acțiunilor procesual-penale sau măsurilor speciale de investigații;

- să fie capabil să formuleze întrebări față de specialiști și experți în vederea atingerii scopurilor dispunerii constatării tehnico-științifice și medico-legale sau efectuării expertizelor;
- să formeze deprinderi de realizare a conducerii urmăririi penale în cauzele privind infracțiunile contra familiei și minorilor;
- să elaboreze actele procesuale necesare realizării atribuțiilor de serviciu.
- să deducă metodologia în vederea stabilirii soluțiilor corecte în cadrul examinării spețelor de caz;

La nivel de integrare:

- să formeze capacități de transfer al cunoștințelor teoretice și a abilităților practice în situații atipice, soluționarea situațiilor dificile, rezolvarea unor sarcini cu un grad sporit de complexitate în cazul realizării acțiunilor procesual-penale;
- să aprecieze importanța unui probatoriu în strictă conformitate cu legea, în vederea garantării și protejării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului;
- să conștientizeze necesitatea direcționării activității organelor de drept la evidențierea circumstanțelor care dovedesc vinovăția bănuțitului, învinuțitului, inculpatului, cât și cele care îl dezvinovățesc, precum și circumstanțele care îi atenuează sau agravează răspunderea.
- să aprecieze dosarele penale coroborând învinuirea înaintată persoanei cu probele anexate;
- să proiecteze să ia decizii în vederea întocmirii actelor de procedură pe cauzele penale distincte;
- să propună soluții la completarea conținutului actelor procesuale în cadrul procesului penal

III. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Denumirea disciplinei	Formator	Sem.	Total ore curs	Total ore practice	Evaluarea
A.3.5. Metodica investigării infracțiunilor contra familiei și minorilor	M. Gornea	I	4	12	Evaluare continuă / Examen final (pentru candidații la funcția de procuror)

IV. TEMATICA INSTRUIRILOR ȘI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR

Nr.	Tema instruirii	Numărul de ore
1	Caracterizarea generală a infracțiunilor contra familiei și minorilor.	4

	Tipurile infracțiunilor contra familiei și minorilor	
2	Tactica și metodică efectuării acțiunilor de urmărire penală la investigarea infracțiunii de violență în familie.	4
3	Audierea victimei infracțiunilor contra familiei și minorilor. Particularitățile procedurii speciale în cauzele cu copii – victime a infracțiunilor contra familiei	2
4	Tactica și metodică efectuării acțiunilor de urmărire penală la investigarea infracțiunii contra minorilor. Scoaterea ilegală a copilului din țară. Circuitul materialelor de abuz sexual asupra copiilor (MASC); Traficul de copii;	4
5	Audierea bănuțului, învinuțului în cazul investigării infracțiunilor contra familiei și minorilor. Punerea sub învinuire și terminarea urmăririi penale. Rechizitoriul	1
6	Evaluare și feedback	1
Total ore:		16

V. TEMATICA ȘI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR

A.3.5. Metodica investigării infracțiunilor contra familiei și minorilor

nr. de ore	Tema instruirii	Strategii didactice/resurse logistice	Lucrul individual
Tema 1: Caracterizarea generală a infracțiunilor contra familiei și minorilor. Tipurile infracțiunilor contra familiei și minorilor			
4	<p>Ore curs: Caracterizarea generală a infracțiunilor contra familiei și minorilor. Tipurile infracțiunilor contra familiei și minorilor Articolul 201 Cp - Incestul Articolul 201¹ Cp - Violenta in familie Articolul 205. Abuzul părinților și altor persoane la adopția copiilor Articolul 206. Traficul de copii Articolul 206¹. Utilizarea rezultatelor muncii sau serviciilor unei persoane care este victimă a traficului de copii Articolul 207. Scoaterea ilegală a copiilor din țară Articolul 208. Atragerea minorilor la activitate criminală sau determinarea lor la săvârșirea unor fapte imorale Articolul 208¹. Pornografia infantila Articolul 208². Recurgerea la prostituția practică de un copil Articolul 209. Atragerea minorilor la consumul ilegal de substanțe stupefiante, psihotrope și/sau de alte substanțe cu efecte similare</p>	<p>Prelegere interactivă (cu suport vizual); Proiector/laptop Flipchart Acces la internet</p>	<p>Brainstorming. Lectura surselor din lista bibliografică</p>
Tema 2: Tactica și metodică efectuării acțiunilor de urmărire penală la investigarea			

infrațiunii de violență în familie.			
4	<p>Examinarea sesizărilor și pornirea urmăririi penale în cazul infrațiunii de violență în familia. Subiectul special al infrațiunii – membrul de familie. Modalitățile faptice ale infrațiunii de violență în familie. Pornirea urmăririi penale în lipsa plângerii victimei. Circumstanțele ce urmează a fi stabilite la investigarea infrațiunilor. Probatoriul. Acțiunile de urmărire penală care nu suferă amânare în cazul investigării infrațiunilor de violență în familie. Cercetarea la fața locului. Confruntarea. Studiarea actelor procedurale preluate din procedurale în baza unor spețe prezentate audienților practica judiciară, identificarea erorilor admise la întocmirea acestora. Întocmirea actelor.</p>	<p>Seminare Studiu de caz Tablă flipchart Întocmirea proiectelor de acte procesuale</p>	<p>Brainstorming. Lectura surselor din lista bibliografică</p>
Tema 3: Audierea victimei infrațiunilor contra familiei și minorilor. Particularitățile procedurii speciale în cauzele cu copii – victime a infrațiunilor contra familiei			
2	<p>Ore practice: Modalități speciale de audiere a victimei; Audierea în condiții speciale- art.110¹Cpp Interviului. Referirea cazului Serviciului integrat de specializare înaltă ”Barnabus”; Condițiile confruntării. Felurile expertizelor ce pot fi dispuse în cadrul investigării infrațiunilor contra familiei și minorilor. Cazurile de efectuarea obligatorie a expertizelor; Constatarea sau expertiza medico-legală; Disponerea și efectuarea expertizei psihiatrice, psihiatrico-psiologice; Studiarea actelor procedurale, preluate din practica judiciară, identificarea erorilor admise la întocmirea acestora. Întocmirea actelor procedurale în baza unor spețe prezentate audienților. Analiza actelor procedurale întocmite de audienți.</p>	<p>Seminare Studiu de caz Tablă flipchart Întocmirea proiectelor de acte procesuale</p>	<p>Brainstorming. Lectura surselor din lista bibliografică</p>
Tema 4: Tactica și metodică efectuării acțiunilor de urmărire penală la investigarea infrațiunii contra minorilor. Scoaterea ilegală a copilului din țară. Circuitul materialelor de abuz sexual asupra copiilor (MASC); Traficul de copii;			
4	<p>Ore practice: Aspecte procesuale la urmărirea penală a infrațiunilor contraminorilor: scoaterea ilegală a copilului din țară, circuitul materialelor de abuz sexual asupra copiilor (MASC); traficul de copii; Determinarea gradului prejudiciabil al infrațiunilor contra minorilor, conform elementelor infrațiunii; Descrierea elementelor de fapt care urmează fi</p>	<p>Seminare Studiu de caz Tablă flipchart Întocmirea proiectelor de acte procesuale</p>	<p>Brainstorming. Lectura surselor din lista bibliografică</p>

	probate în cadrul procesului penal. Identificarea acțiunilor de urmărire penală necesar de realizat		
Tema 5: Audierea bănuțitului, învinuitului în cazul investigații infracțiunilor contra familiei și minorilor. Punerea sub învinuire și terminarea urmării penale. Rechizitoriul			
1	Aspectele practice privind efectuarea acțiunilor de urmărire penală evocate <i>supra</i> . Verificarea de către procuror a cauzei primite de la organul de urmărire penală, că urmărirea penală este completă, că există probe suficiente și legal administrate; Standardul probei; Punerea sub învinuire și terminarea urmării penale. Evaluarea situației victimei și referirea la serviciile de suport de care poate beneficia (asistență medicală, consiliere psihologică, servicii de adăpost, asistență juridică) Evitarea revictimizării. Întocmirea actelor procedurale în baza unor spețe prezentate audienților.	Seminare Studiu de caz Tablă flipchart Întocmirea proiectelor de acte procesuale	Brainstorming. Lectura surselor din lista bibliografică
1	Evaluare și feedback		
Total ore: 16 (ore de curs – 4; ore practice – 12)			

VI. EVALUAREA

Formele de evaluare: continuă și finală.

A. Evaluarea continuă a audientului se va face cu note pe scara de la 1 la 10 pentru fiecare activitate de simulare în care este antrenat. Notele vor fi acordate pentru calitatea actelor procedurale întocmite (individual sau în grup), precum și pentru calitatea prestației verbale. La evaluarea activității continue se va ține cont de:

- participarea audienților în cadrul seminarelor;
- realizarea activităților individuale/în grup;
- răspunsuri orale, participare la dezbateri/studii de caz;
- redactarea unor acte în baza subiectelor discutate;
- susținerea unor testări obligatorii care vor conține sarcini cu obiective de evaluare a cunoștințelor, capacităților și competențelor/aptitudinilor profesionale;

B. Evaluarea finală va consta în examen scris, alcătuit dintr-un test-grilă (ce va cuprinde întrebări teoretico-aplicative) și sarcina practică.

VII. BIBLIOGRAFIA RECOMANDATĂ

1. Constituția Republicii Moldova;
2. Codul penal nr. 985/2002;

3. Codul de procedură penală nr. 122/2003;
4. Legea nr.320/2012 cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului;
5. Legea nr.264/2005 cu privire la exercitarea profesiei de medic;
6. Legea nr.123/2010 cu privire la serviciile sociale;
7. Legea nr.140/2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți;
8. Legea nr.137/2016 cu privire la reabilitarea victimelor infracțiunilor;
9. Legea nr.45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie;
10. Convenția Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului, 1989;
11. Convenția Europeană de asistență juridică în materie penală din 20.04.1959;
12. Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale din 04.11.1950;
13. Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, Istanbul, 11.V.2011 CAHVIO
14. Convenția Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatarei sexuale și a abuzurilor sexuale, încheiată la Lanzarote la 25 octombrie 2007
15. Hotărârea Guvernului nr.270/2014 cu privire la aprobarea Instrucțiunii privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatarei și traficului;
16. Hotărârea Guvernului nr.143/2018 cu privire la aprobarea Instrucțiunii cu privire la mecanismul de cooperare intersectorială pentru prevenirea primară a riscurilor privind bunăstarea copilului;
17. Hotărârea Guvernului nr. 708/2019 pentru aprobarea Regulamentului cadru cu privire la organizarea și funcționarea Centrului regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor și a Standardelor minime de calitate (tip "Barnahus");
18. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.534 din 26.07.2023 pentru aprobarea Regulamentului privind aprecierea medico-legală a gravității vătămării integrității corporale sau sănătății;
19. Hotărârea Guvernului din 23.03.2022 pentru aprobarea Programului de creare și dezvoltare a Mecanismului național de referire pentru protecția și asistența victimelor infracțiunilor pe anii 2022-2026 și a Planului de acțiuni pentru anii 2022-2024 privind implementarea acestuia
20. Ordinul Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale nr. 903 din 29.07.2019 cu privire la aprobarea Instrucțiunii privind intervenția structurilor teritoriale de asistență socială în cazurile de violență în familie;
21. Ghid metodologic cu privire la instrumentarea cauzelor cu copii victime/martori ai infracțiunilor aprobat prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr.619/25 din 02.09.2015 ordinul Procurorului General nr.25/25 din 03.08.2015
22. Ghid practic privind intervenția eficientă a poliției în cazurile de violență în familie, 2015; Centrul de Drept al Femeilor;
23. Suport de curs „Violența în familie și în bază de gen”, A. Donțu, A. Pădure;
24. Ordinul nr. 93 din 28.03.2023 cu privire la aprobarea Instrucțiunii metodice privind intervenția poliției în prevenirea și combaterea cazurilor de violență în familie, Inspectoratul General al Poliției,
25. Sergiu Brînza ; Vitalie Stati. – Chișinău : Tratat de Drept penal. Partea specială. S.n., 2015..
26. Budeci A., Chintea S., Misail-Nichitin D., Didac V. *Audierea copiilor victime-martori ai exploatarei sexuale comerciale (îndrumar practic)*.-Chișinău, 2011.

27. Centrul Internațional La Strada Moldova. Ce este exploatarea sexuală online a copiilor? Ghid pentru profesioniști. Disponibil: <https://bit.ly/3D0dE0m>.
28. Ciopraga Aurel. *Criminalistica. Tratat de tactică*. - Iași: Gama, 1996.
29. Dolea, Ig. Codul de procedură penală (comentariu aplicativ): Textul cu modificările legislative operate până la 1 septembrie 2016. Chișinău: Cartea Juridică, 2016. 1172 p. ISBN 978-9975- 3111-3-7.
30. Dolea, Ig. Drepturile persoanei în probatoriul penal: conceptul promovării elementului privat. Chișinău: Bons Offices, 2009. 416 p. ISBN 978-9975-9927-7-0.
31. <https://juridicemoldova.md/8924/infracțiunile-privind-viata-sexuala-din-perspectiva-legii-penale-a-republicii-moldova-aspecte-de-lege-ferenda.html>
32. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 8 din 30.10.2009 „Cu privire la unele chestiuni ce țin de aplicarea de către instanțele judecătorești a prevederilor articolului 3 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale”.
33. Hotărârea explicativă a Plenului Curții Supreme de Justiție din 22.11.2004, nr. 37 „Cu privire la practica aplicării legislației în cauzele despre traficul de ființe umane și traficul de copii” //Buletinul CSJ a RM 8/4, 2005;
34. Hotărârea CEDO *Eremia v Republica Moldova* din 28.05.2013/definitivă 28.08.2013
35. Hotărârea CEDO *Mudric v. Republica Moldova* din 16 iulie 2013/definitivă 16.10.2013
36. Hotărârea CEDO *T.M. și C.M. v Republica Moldova* din 28.01.2014/definitivă 28.04.2014
37. Hotărârea CEDO *B. v. Republica Moldova* 16 iulie 2013/definitivă 16 octombrie 2013
38. Hotărârea CEDO *Munteanu v. Republica Moldova* din 26.05.2020
39. Hotărârea CEDO *Luca vs Republica Moldova* din 17.10.2023
40. Directiva UE 2012/29 privind drepturile victimelor infracțiunii
41. Directiva UE 2024/1385 privind combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, din 14 mai 2024